

APSTIPRINU

2026. gada 22. janvārī

Jūrmalas Centrālās bibliotēkas direktore Māra Jēkabsone

paraksts

Jūrmalas Centrālās bibliotēkas novadpētniecības darba koncepcija 2025.–2029. gadam

Izmantoto terminu un saīsinājumu skaidrojums

BIS – bibliotēku informācijas sistēma

CD – (*compact disc*) kompaktdisks

DOM – LNB Digitālo objektu pārvaldības sistēma

DVD – (*digital versatile disc*) datu nesējs optiska diska formātā

JCB – Jūrmalas Centrālā bibliotēka

Koncepcija – JCB novadpētniecības darba koncepcija

LNB – Latvijas Nacionālā bibliotēka

Materiāls – vietējā kultūras mantojuma vienība, piemēram, periodiska izdevuma raksts vai fotogrāfija

MK – Ministru kabinets

OCR – (*optical character recognition*) rakstzīmju optiskā atpazīšana

Resurss – vairāku materiālu kopums

UDK – universālā decimālā klasifikācija

Par koncepciju

Koncepcija nosaka JCB novadpētniecības darba mērķi, saturu, uzdevumus un procesus JCB un tās filiālbibliotēkās. Koncepcijas mērķis ir pilnveidot JCB novadpētniecības darbu un ieviest vienotus darbības principus.

Koncepcija izstrādāta, balstoties uz:

- Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīnijas. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2017, 8 lpp. Pieejams tiešsaistē <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/2963519.pdf>;
- Novadpētnieka rokasgrāmata. Rīga: Apvārsnis, 2016, 81 lp. Pieejams tiešsaistē https://www.historia.lv/sites/default/files/media/Biblioteka/Literatura/Gramatas/2016/janvaris/novadpetnieka_rokasgramata.pdf;
- citu Latvijas publisko bibliotēku pieredzi.

Koncepciju apstiprina JCB direktors, un tā ir saistoša visiem JCB un tās filiālbibliotēku darbiniekiem. Diskutablu un problēmsituāciju risināšanai tiek organizēta darba procesos iesaistīto darbinieku un administrācijas sapulce, ja nepieciešams, tiek pieaicināti nozaru eksperti. JCB novadpētniecības darba procesam saskaņā ar šīm vadlīnijām regulāri seko JCB eksperts novadpētniecības darbā. Nepieciešamības gadījumā koncepcijā var tikt veikti precizējumi un papildinājumi.

JCB novadpētniecības darbs ietver:

- materiālu vākšanu par JCB un tās filiālbibliotēku apkalpojamajām teritorijām (skat. "Apkaimju sadalījums");
- materiālu sistematizēšanu;
- materiālu pieejamības nodrošināšanu.

Apkaimju sadalījums

Jūrmala ir Latvijas valstspilsēta un lielākā kūrortpilsēta jau daudzu gadu garumā; tā neietilpst nevienā no 36 novadiem, kas ir izveidoti kopš 2021. gada 1. jūlija.

Jūrmala sastāv no 26 atsevišķām apkaimēm (uzskaitītas virzienā no austrumiem uz rietumiem): Bražciems, Priedaine, Vārnukrogs, Stirnurags, Buļļuciems, Lielupe, Bulduri, Dzintari, Majori, Dubulti, Jaundubulti, Druvciems, Pumpuri, Melluži, Asari, Valteri, Krastciems, Vaivari, Sloka, Kauguri, Kaugurciems, Bažciems, Ķemeru, Jaunķemeru, Branķuciems, Kūdra.

Atbilstoši Jūrmalas apkaimju izvietojumam, novadpētniecības darbs JCB un tās filiālbibliotēkās tiek sadalīts, balstoties uz to novietojumu kartē:

Bulduru bibliotēka: Bražciems, Priedaine, Vārnukrogs, Stirnurags, Buļļuciems, Lielupe, Bulduri, Dzintari;

Centrālā bibliotēka: Majori, Dubulti, Jaundubulti, Druvciems, Pumpuri, Melluži, Asari, Valteri, Krastciems, Vaivari;

Kauguru bibliotēka: Kauguri, Kaugurciems;

Alberta Kronenberga Slokas bibliotēka: Sloka, Bažciems;

Imanta Ziedoņa Ķemeru bibliotēka: Ķemeru, Jaunķemeru, Branķuciems, Kūdra.

JCB un tās filiālbibliotēkas vāc un apkopo koncepcijā noteiktos nozīmīgus un unikālus novadpētniecības materiālus atbilstoši iedalītajai apkaimei, un veic koncepcijā noteiktos novadpētniecības uzdevumus. JCB novadpētniecības darbu uzrauga eksperts novadpētniecības darbā; pēc mutiskas vienošanās ar JCB direktoru katrā no filiālbibliotēkām tiek nozīmēts viens darbinieks, kas atbild par darbu ar koncepcijā noteikto apkaimju novadpētniecības materiāliem.

JCB novadpētniecības darba pamatvirzieni:

- maksimāli pilnīga novadpētniecības krājuma veidošana, organizēšana un saglabāšana;
- novadpētniecības informācijas meklēšanas sistēmas veidošana un nodrošināšana;
- novadpētniecības materiālu un resursu pieejamības nodrošināšana;
- novadpētniecības krājuma un pakalpojumu popularizēšana.

Uz JCB novadpētniecības darbu attiecināmie normatīvie dokumenti:

- Autortiesību likums;
- Bibliotēku likums;
- MK noteikumi Nr. 317 “Nacionālā bibliotēku krājuma noteikumi”;
- Vispārīgā datu aizsardzības regula;
- Fizisko personu datu apstrādes likums.

JCB novadpētniecības darba mērķi:

- saglabāt un popularizēt Jūrmalas kultūras mantojumu rakstītā vārda kontekstā, īpašu uzmanību veltot novadpētniecības krājuma uzturēšanai un pilnveidošanai, iedzīvotāju līdzdalības sekmēšanai tā veidošanā;
- nodrošināt novadpētniecības materiālu pieejamību par Jūrmalu un tās iedzīvotājiem, aptverot plašu tematisko un hronoloģisko iedalījumu.

JCB novadpētniecības darba uzdevumi:

- **saglabāt** drukātajos tekstos un cita veida informācijas resursos fiksēto Jūrmalas kultūrvēsturisko mantojumu;
- **vākt un uzkrāt** drukātus un digitālus informācijas resursus par Jūrmalā un tās sabiedrībā notiekošo;
- **sistematizēt un klasificēt** iegūtos informācijas resursus atbilstoši aktuālajiem bibliotēku jomas standartiem;
- **nodrošināt** pastāvīgu piekļuvi bibliotēkas novadpētniecības resursiem;
- **konsultēt** interesentus par novadpētniecības resursu izmantošanu;
- **atklāt un popularizēt** Jūrmalas unikalitāti, vērtības un kultūras mantojumu ne tikai vietējā, bet arī valsts un starptautiskā mērogā;
- **rosināt** interesi dažādās mērķgrupās par novadpētniecības nozīmīgumu, aicinot iedzīvotājus un pilsētas viesus dalīties atmiņās, dažādos materiālos par Jūrmalas vēsturi;
- **uzturēt** sadarbību ar citām institūcijām – muzejiem, bibliotēkām, skolām – un individuāliem pētniekiem.

JCB novadpētniecības darba uzdevumu raksturojums

Saglabāt drukātajos tekstos un cita veida informācijas resursos fiksēto Jūrmalas kultūrvēsturisko mantojumu un nodrošināt pastāvīgu piekļuvi bibliotēkas novadpētniecības resursiem.

Par novadpētniecību atbildīgie darbinieki ievēro pēctecību novadpētniecības materiālu papildināšanā, ilgtermiņa saglabāšanā un pieejamībā. Ja tas iespējams, novadpētniecības materiālu izvietojumam tiek nodrošināta atsevišķa telpa vai plaukts. Informācija par bibliotēkā pieejamajiem novadpētniecības materiāliem tiek atspoguļota novadpētniecības datubāzē. Monogrāfijas, kas atbilst UDK kodam 908-J “Jūrmalas valstspilsētas novadpētniecība”, krājumā tiek uzglabātas pastāvīgi un netiek norakstītas. Ievērojot normatīvos dokumentus par autortiesību un personas datu aizsardzību, tiek veidotas digitālās novadpētniecības materiālu kolekcijas. Kā prioritātes materiālu digitalizācijai tiek noteiktas:

- temata aktualitāte – ja tuvojas kāda Jūrmalai nozīmīga notikuma, objekta vai personas jubileja vai atceres diena, materiāli, kuru saturā ir šī aktualitāte, tiek digitalizēti primāri;
- oriģināla kvalitāte – ja oriģināls, piemēram, fotogrāfija, rokraksts u. tml. materiāls, ir bojāts (sāk izbalēt, ir ieplēsts vai citādi bojāts), tas tiek digitalizēts primāri;
- radīšanas laiks – primāri tiek digitalizēti materiāli ar senāko radīšanas laiku.

Unikālu novadpētniecības materiālu digitalizācija notiek, ievērojot instrukciju “Unikālu materiālu digitalizācija”. Kā unikāli materiāli tiek noteikti:

- fotogrāfijas;
- dzimtas koki;
- npublicēti materiāli, rokraksti.

Vākt un uzkrāt drukātus un digitālus informācijas resursus par Jūrmalā un tās sabiedrībā notiekošo.

Kā reģiona galvenā bibliotēka JCB iespējami pilnīgi vāc un uzkrāj materiālus par Jūrmalas teritorijā notiekošo. Novadpētniecības krājuma saturu nosaka arī konkrētās bibliotēkas lietotāju vajadzības, bibliotēkas iespējas (t. sk. tehniskais nodrošinājums) un apkaimju īpatnības. Veicot novadpētniecības darbu, Jūrmala tiek aptverta visās trijās laika dimensijās: pagātnē, tagadnē un nākotnē, kā arī visās nozarēs.

Novadnieks ir cilvēks, kas dzimis, mācījies vai strādājis, dzīvojis vai dzīvo kādā no Jūrmalas apkaimēm, vai devis būtisku ieguldījumu Jūrmalas attīstībā vai atpazīstamībā Latvijas vai starptautiskā mērogā.

Jūrmalu par vietu savai radošajai darbībai ir izraudzījušies daudzi mākslinieki, dzejnieki, mūziķi u. c. radošas personības. Šīs personības tiek uzskatītas par Jūrmalai piederīgām. Materiālu ģeogrāfiskais aptvērums ir noteikts koncepcijas sadaļā “Apkaimju sadalījums”. Ziņas par cilvēkiem, objektiem, notikumiem, aktivitātēm satur dažāda veida materiāli. To vākšanas procesā jāievēro šādi galvenie nosacījumi – vietējā piederība un nozīmība vai devums vietējās sabiedrības, kopienas un pilsētas attīstībā.

Materiālu ieguves metodes:

- komplektējot;
- saņemot dāvinājumus;
- uzrunājot bibliotēkas lietotājus, tiekoties ar iedzīvotājiem;
- organizējot pasākumus un akcijas;
- iesaistoties projektos;
- sadarbojoties ar citām institūcijām (muzeji, skolas, biedrības, uzņēmumi);
- veicot izpēti.

Iegūto materiālu veidi:

- oriģināli – pirkums vai dāvinājums;
- kopēti;
- digitalizēti;
- ierakstīti CD, DVD vai zibatmiņās;
- pārrakstīti rokrakstā vai datorrakstā.

Materiālu iegūšana no privātpersonām noteikta dokumenta “JCB komplektēšanas politika 2025.–2029. gadam” pielikumā “Dāvinājumu pieņemšanas kārtība Jūrmalas Centrālajā bibliotēkā”. Pieņemot novadpētniecības dāvinājumu, tam ir jāsaturs informācija par Jūrmalas pilsētu, tās notikumiem un/vai personām. Ja privātpersona nevēlas materiālu oriģinālus dāvināt JCB, bet atļauj tos kopēt vai skenēt, šī personas vēlme jāievēro.

Novadpētniecības krājumā tiek vākti šādi materiāli:

- grāmatas;
- raksti no periodiskiem izdevumiem;
- pašvaldību laikrakstu izdevumi;
- iedzīvotāju nodoti materiāli glabāšanai bibliotēkā:
 - grāmatu, kas nav JCB krājumā, daļas;
 - fotogrāfijas;
 - diapozitīvi;
 - dzimtas koki;
 - npublicēti materiāli, rokraksti;
- materiāli, kas radušies bibliotēkas pasākumu ietvaros:
 - fotogrāfijas;
 - video ieraksti;
 - audio ieraksti;
 - fiksēta mutvārdu vēsture (dzīvesstāsti, atmiņas, intervijas u. c.)¹.

Novadpētniecības krājumā netiek vākti lietiskie materiāli un priekšmeti.

Materiāli tiek uzkrāti fiziskā veidā konkrētas bibliotēkas novadpētniecības krājumā vai elektroniski (novadpētniecības datubāzē BIS ALISE, DOM). Datubāzēs un digitālajās kolekcijās digitālie materiāli tiek ievietoti, neveidojot dublikātus ar citu institūciju krājumiem, bet maksimāli nodrošinot materiālu pieejamību.

¹ Fiksējot mutvārdu vēsturi, autoram vispirms jāsniedz rakstiska atļauja, aizpildot veidlapu (sk. Pielikums Nr. 1 “Mutvārdu vēstures izmantošanas atļauja”).

Sistematizēt un klasificēt iegūtos informācijas resursus atbilstoši aktuālajiem bibliotēku jomas standartiem.

Uzkrātie materiāli tiek bibliografēti un klasificēti atbilstoši aktuālajiem bibliotēku jomas standartiem un vadlīnijām. Informāciju par materiāliem elektroniski (bibliogrāfisko aprakstu vai analītisko ierakstu materiāla vienībai) veido vai papildina novadpētniecības datubāzē BIS ALISE. Materiālu klasificēšana notiek, izmantojot UDK, kā arī pēc materiāla veida – oriģināli iespieddarbi, npublicēti materiāli, fotogrāfijas, CD vai DVD u. c.

Materiālu kārtojums:

- fiziskie materiāli tiek kārtoti atsevišķā telpā vai plauktā, vadoties pēc bibliotēkas telpu iespējām un savāktu novadpētniecības materiālu apjoma;
- par katra materiāla atrašanās vietu, atbilstoši izvērtējot, lemj darbinieks, novērtējot materiāla kultūrvēsturisko, saturisko vai iespaidvērtību;
- katram materiālam atbilstoši tā saturam tiek pievienota atzīme, kas nosaka Jūrmalas novadpētniecībai atbilstošu piederību;
- grāmatas, periodiskos izdevumus un audiovizuālos dokumentus (CD, DVD u. c.) kārtu, ievērojot UDK un alfabētu;
- personāliju un tematiskās mapes tiek izdalītas atsevišķi, ievērojot alfabētu;
- materiāli mapēs ievietoti hronoloģiski (jaunākais virspusē) ar noformētu bibliogrāfisko norādi.

Nodrošināt pastāvīgu piekļuvi bibliotēkas novadpētniecības resursiem.

Glabājot novadpētniecības materiālus, bibliotēkas nodrošina šo materiālu pieejamību visiem interesentiem.

Bibliogrāfiskie ieraksti tiek veidoti iespējami pilnīgi:

- jāizmanto starptautiskais standarts MARC21, lai nodrošinātu ieraksta pieejamību citām bibliotēkām un lietotājiem;
- jānodrošina bibliogrāfiskā ieraksta pilnīgums;
- jāveic priekšmetošana, kas nodrošina meklēšanu no dažādiem pieprasījumiem;
- statistikas laukos jānorāda piederība novadpētniecībai;
- jānorāda, kurā bibliotēkā un novadpētniecības mapē materiāls ir pieejams;
- novadpētniecības mapes jāievada BIS ALISE, nodrošinot informāciju, kurā bibliotēkā ir pieejama konkrēta tematiskā vai personāliju mape.

Atklāt un popularizēt Jūrmalas unikālītāti, vērtības un kultūras mantojumu ne tikai lokālā, bet arī valsts un starptautiskā mērogā.

Ja bibliotēka saņem novadpētniecības materiālus no privātpersonas, tiek slēgts līgums par materiāla izmantošanu bibliotēkas vajadzībām. Šis līgums var paredzēt bibliotēkas mantotās tiesības uz materiālu. Bibliotēkām iespēju robežās ir jānodrošina atbilstošs tehniskais aprīkojums, telpas un klimats pastāvīgai materiālu glabāšanai un pieejamībai. Iespēju robežās, īpaši attālinātajiem lietotājiem, informācija jāpievā arī svešvalodās, tādā veidā iekļaujoties Eiropas un pasaules kultūrvīdē.

Novadpētniecības krājumā esošie materiāli tiek izmantoti un popularizēti projektos, pasākumos, vietējā un nacionālajā kultūras un sabiedriskajā dzīvē, sadarbībā ar citām iestādēm. Popularizēšana notiek, izmantojot dažādas metodes un formas, piemēram, sociālie tīkli, virtuālās izstādes. Bibliotēkās jābūt izvietotām norādēm par novadpētniecības krājumu, materiāliem un resursiem. Krājumā esošajiem novadpētniecības iespieddarbiem jānoformē uzlīmes par piederību novadpētniecībai, izvietojot tās uz aizmugurējā vāka augšējā/apakšējā labā/kreisā stūra.

Rosināt interesi dažādās mērķgrupās par novadpētniecības nozīmīgumu, aicinot iedzīvotājus un pilsētas viesus dalīties atmiņās, dažādos materiālos par Jūrmalas vēsturi.

Visiem JCB darbiniekiem, kuri nodrošina lietotāju apkalpošanu, ir pienākums pārzināt novadpētniecības resursus un spēt sniegt vienkāršas uzziņas novadpētniecībā. Visiem JCB darbiniekiem, kuri nodrošina lietotāju apkalpošanu, ir jāinformē sabiedrība par bibliotēkas novadpētniecības materiāliem un pakalpojumiem, kā arī jāveicina izpratne par vietējās kultūras mantojuma nozīmi un vērtību.

Uzturēt sadarbību ar citām institūcijām – muzejiem, bibliotēkām, skolām – un individuāliem pētniekiem.

JCB darbiniekiem jāuztur sadarbība ar citām institūcijām Jūrmalā – muzejiem, skolām, uzņēmumiem, biedrībām u. c. Vēlams iesaistīties reģionāla, nacionāla un starptautiska mēroga iniciatīvās, lai paplašinātu bibliotēkas novadpētniecības krājuma pieejamību, popularizētu vietējās vērtības, veicinātu pilsētas atpazīstamību un sadarbību ar institūcijām ārpus Jūrmalas.

Novadpētniecības mapes kā informācijas resurss

Novadpētniecības mapēs tiek apkopoti šāda veida materiāli, kas atspoguļo ar Jūrmalu un tās iedzīvotājiem saistītu informāciju:

- rakstu oriģināli vai kopijas no periodiskajiem izdevumiem un citiem avotiem²;
- iedzīvotāju nodoti materiāli glabāšanai bibliotēkā:
 - grāmatu, kas nav JCB krājumā, daļas;
 - fotogrāfijas;
 - diapozitīvi;
 - dzimtas koki;
 - npublicēti materiāli, rokraksti.

Saņemot citu materiālu fiziskos oriģinālus vai izveidojot to kopijas, tos jāievieto mapē atbilstoši tematiskajam iedalījumam vai personālijas atbilstībai. Ja tiek saņemts vai izveidots elektronisks materiāla oriģināls vai kopija, to jāievieto:

- bibliotēkas tīkla mapē “Novadpētniecība” atbilstoši tematiskajam iedalījumam vai personālijas atbilstībai;
- ja iespējams, fails jāpielāgo OCR funkcijai;
- faila nosaukumam jābūt šifrētam:
 - unikāliem materiāliem kā noteikts instrukcijā “Unikālu materiālu digitalizācija”, ņemot vērā bibliotēkas abreviatūru, kurā radīts materiāla oriģināls vai kopija;
 - periodisko izdevumu raksti – avots_gadsmēnesisdiēna_numurs;
- atbilstoši instrukcijai “Unikālu materiālu digitalizācija” DOM.

Sagatavoja:

JCB eksperte novadpētniecības darbā Ieva Bekmane

² No 2025. gada 1. janvāra novadpētniecības mapes netiek papildinātas ar periodisko izdevumu rakstu oriģināliem vai kopijām.

JŪRMALAS CENTRĀLĀ BIBLIOTĒKA

Reģ.Nr.90000056450, Strēlnieku prospekts 30, Jūrmala, LV-2015, tālrunis +371 67735531, e-pasts jcb@jurmala.lv

Mutvārdu vēstures izmantošanas atļauja

Intervijas nr. _____

Vārds, uzvārds: _____

Dzimšanas vieta, datums (pēc izvēles): _____

Kontaktinformācija (tālrunis vai e-pasts): _____

Intervijas datums un laiks: _____

Intervijas valoda: _____

Intervijas apjoms (stundas, minūtes): _____

Intervētāja vārds, uzvārds: _____

Es, _____,

atļauju savu interviju ierakstīt audio un/vai video formātā (atbilstošo pasvītrot), atšifrēt teksta formā un pilnīgi vai daļēji izmantot pētījumos, publikācijās un Jūrmalas Centrālās bibliotēkas pasākumos un veidotajos resursos. Atļauju:

intervijas audio pievienot “Gaismas tīklam” (Valsts vienotā bibliotēku informācijas sistēma) bez iespējas lejupielādēt;

intervijas transkriptu pievienot “Gaismas tīklam” (Valsts vienotā bibliotēku informācijas sistēma) bez iespējas lejupielādēt.

Ierobežojumi informācijas izmantošanā: _____

Intervējamā paraksts: _____

Intervētāja paraksts: _____